

ПОНЯТТЯ ВЗАЄМОДІЇ СУБ'ЄКТІВ У СФЕРІ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ І ОБОРОНИ УКРАЇНИ

Ілля Дмитрович ГУЛЕВАТИЙ,

*здобувач Харківського національного
університету внутрішніх справ*

Проблематика забезпечення національної безпеки (далі – НБ) та оборони не є питанням, яке можна віднести до новітніх проблем функціонування держави та суспільства, хоча й «до нині вона залишається не розв'язаною» [1, с. 5]. Зокрема, А.Г. Мосейко, зауважує, що на сьогодні це питання, як особлива проблема державотворення та сталого ефективного розвитку, не лише залишається належно не вирішеним, а й набуває все більшого резонансу, оскільки сфера НБ є стратегічно значимою для України. При цьому, зокрема, забезпечення НБ «супроводжує людство на всіх історичних етапах розвитку суспільно-правових відносин» [2, с. 42], що є цілком очевидним, адже розвиток цивілізації характеризується складністю, суперечливістю та нерівномірністю. Так, від найдавніших часів люди змушені були мати справу з такими негативними явищами, як бідність, голод, соціальна поляризація, злочинність, епідемії, революції, збройні конфлікти тощо. Цілком логічною відповіддю таким загрозам стало те, що упродовж усієї історії людство прагнуло усунути ці виклики і створити умови, що забезпечують безпеку та підвищення якості життя. Поряд із тим, слід погодитись із тим, що з перебігом історії масштаби й кількість цих безпекових загроз не зменшуються, а, навпаки, зростають [3, с. 16–17], що вимагає постійного перегляду підходів держави та суспільства до забезпечення НБ та обороноздатності країни, зокрема, й в контексті взаємодії суб'єктів забезпечення належного рівня НБ та оборони.

Розкриваючи сутнісний зміст категорії «взаємодія» в цілому слід зауважити, що в етимологічному контексті вона тлумачиться, як «категорія, що відображає процеси впливу різних об'єктів один на одного» [4, с. 684]. Саме тому, можемо погодитись із тією позицією, що «категорія взаємодії є фундаментальною, ключовою для глибокого та конструктивного розуміння інших категорій, таких як “рух”, “детермінація”, “причина”, “зв'язок”, “вплив”, “дія» та ін.» [5, с. 34]. При цьому фундаментальність цієї категорії обумовила те, що відповідний термін «взаємодія», як зазначає О.Г. Циганов, вже тривалий час «широко використовується в теорії й на практиці в різних галузях знань, кожна з яких наводить щодо нього свою дефініцію». Так, «упродовж тривалого часу термін «взаємодія» розглядався як військова категорія. Пов'язувалося це з розумінням взаємодії як принципу військового мистецтва, з дотриманням якого виконувалися завдання військ (сил) для досягнення мети бою (операції). З погляду військової науки, під

взаємодією військ (сил) розуміється погодженість їх дій для виконання бойових завдань» [6, с. 112].

На сьогоднішній же час категорія «взаємодія» використовується в різних науках і сферах буття, в яких набуває власного змісту, хоча в цілому слід визнати, що «взаємодія є багатогранним поняттям, яке охоплює різні аспекти обміну інформацією, діями та впливами між суб'єктами в різних контекстах і на різних рівнях аналізу» [7, с. 285]. Відповідної думки дотримується Р.І. Богданов, наголошуючи на тому, що попри широту вживання поняття «взаємодія» у різних сферах суспільного життя, у семантичному вимірі воно передусім окреслює процес передання відомостей (даних) між учасниками комунікації, коли кожний крок одного з них набуває значення й зумовлює подальші дії інших (при цьому суб'єктами взаємодії на практиці використовуються не лише мовні засоби, а й немовні знаки та символи, за допомогою яких формується спільний смисл взаємних дій, спрямованих на досягнення певної мети). Так, наприклад, в соціологічному контексті взаємодія постає як послідовність соціальних дій та обмінів між індивідами або групами в конкретному соціальному контексті, що визначається відповідними нормами, ролями та очікуваннями. У філософії її розуміють як базове явище буття – динамічний взаємовплив і взаємозв'язок між сутностями чи подіями, який охоплює як фізичний, так і метафізичний виміри, включно з діалектичною єдністю протилежностей та оборотом інформації й енергії. У психології взаємодія трактується як взаємний вплив між людьми, що включає обмін думками, емоційними станами та поведінковими реакціями й передбачає комунікацію, емоційний відгук і когнітивне опрацювання у межах міжособистісних зв'язків. З позицій теорії управління взаємодія означає узгодження дій та комунікацію між членами організації або системи задля досягнення спільної мети, що охоплює передання інформації, вироблення рішень і координацію між керівниками та підлеглими, а так само – й між окремими підрозділами організації [7, с. 284–285].

Комплексно осмислюючи наведені підходи до тлумачення сутнісного змісту взаємодії можемо дійти висновку про те, що НБ та оборона України є особливим предметом взаємодії, з одного боку, окреслюючи простір, у межах якого здійснюється співпраця відповідних суб'єктів, а з іншого – виокремлюючи сукупність конкретних суб'єктів, предметів і об'єктів адміністративно-правової діяльності, здатних стати безпосереднім предметом цієї взаємодії. Вказане підтверджує важливість визначення поняття «взаємодія суб'єктів у сфері НБ і оборони», що сприятиме теоретико-методологічній та практичній визначеності подальших досліджень стосовно можливостей удосконалення публічного адміністрування у сфері НБ і оборони.

Отже, враховуючи викладене, можемо дійти висновку, що в контексті НБ й оборони України взаємодія суб'єктів являє собою врегульований правом процес цілеспрямованого та узгодженого виконання спільних адміністративно-правових заходів

забезпечувального характеру (як спільне запобігання, виявлення, оцінювання, локалізація та усунення ризиків і загроз суверенітету, територіальній цілісності, конституційному ладові й іншим національним інтересам і цінностям України), скоординованих за метою, часом, просторовим охопленням, формами та засобами, які здійснюються учасниками (сторонами) взаємодії (враховуючи, що до цієї діяльності залучаються представники сектору безпеки й оборони, а саме відповідні державні органи, військові формування, правоохоронні та розвідувальні структури, органи місцевого самоврядування, підприємства оборонно-промислового комплексу, а також громадяни й їхні об'єднання) у межах їх компетенції, а також під демократичним цивільним контролем.

Список використаних джерел

1. Ліпкан В.А. Адміністративно-правові основи забезпечення національної безпеки України: дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.07. Київ, 2008. 643 с.
2. Мосейко А.Г. Національна безпека України як об'єкт публічного адміністрування. *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е.О. Дідоренка*. 2019. Вип. 2 (86). С. 42-52.
3. Тарасенко К.В. Конституційно-правовий статус Ради національної безпеки і оборони України: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.02. Київ, 2009. 207 с.
4. Богданов Р.І. Поняття та значення взаємодії територіальних управлінь Державного бюро розслідувань. *Вісник Кримінологічної асоціації України*. 2024. Т. 31, № 1. С. 683-690. doi:10.32631/vsa.2024.1.59.
5. Кваша О.О. Зміст і значення понять «взаємодія» та «система» у філософських і правових досліджень. *Держава і право*. 2012. Вип. 56. С. 32-38.
6. Циганов О.Г. Поняття та види взаємодії органів системи мвс у сфері протидії нелегальній (незаконній) міграції в Україні. *Наука і правоохорона*. 2024. № 3-4 (65-66). С. 111-117. doi:10.36486/np.2024.3(65).9.
7. Богданов Р. І. Адміністративно-правовий статус територіальних управлінь Державного бюро розслідувань: дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.07. Харків, 2024. 368 с.